

Verksamhetsrapport

efter kvalitetsgranskning av undervisning
på yrkesprogram vid Lindeskolan 3
i Lindesbergs kommun

Innehåll

Inledning
Bakgrundsuppgifter om skolan
Bakgrund till projektet
Frågeställning
Resultat
Syfte
Metod och material

Inledning

Skolinspektionen genomför en kvalitetsgranskning av undervisningen på yrkesprogram under hösten 2013 och våren 2014. Granskningen vid Lindeskolan 3 i Lindesbergs kommun ingår i detta projekt. På skolan granskades undervisningen i årskurs 2 på industritekniska programmets inriktning produkt och maskinteknik.

Lindeskolan 3 besöktes mellan den 6 och 8 november 2013. Ansvariga inspektörer har varit utredarna Marie-Louise Hultman och Åsa Kildén. I denna rapport redovisar inspektörerna sina iakttagelser, analyser och bedömningar. Förutom en redogörelse av kvalitetsgranskningens resultat ges även en kort beskrivning av granskningens syfte, frågeställningar och genomförande. Granskningen omfattar produkt och maskinteknikinriktningen på det industritekniska programmet. Granskningen har ett uttalat elevperspektiv vilket innebär att inspektörerna under tre dagar har följt eleverna i årskurs 2.

Kvalitetsgranskningen av undervisningen på yrkesprogrammen genomförs i ytterligare 54 kommunala skolor och nio fristående skolor. När kvalitetsgranskningen är avslutad i sin helhet redovisas de samlade resultaten i en övergripande kvalitetsgranskningsrapport. För de skolor som har ingått i granskningen ger rapporten en referensram och en möjlighet till jämförelse med förhållanden på andra skolor. Det enskilda beslutet kan därmed sättas in i ett större sammanhang.

Bakgrundsuppgifter om Lindeskolan 3

På Lindeskolan finns 14 nationella gymnasieprogram, åtta yrkesprogram och sex högskoleförberedande program samt introduktionsprogram och gymnasiesärskola. Skolan är uppdelad i fyra skolenheter. Det industritekniska programmet (IN) ingår i skolenhet 3 tillsammans med el- och energiprogrammet (EE), teknikprogrammet (TE) och naturvetenskapsprogrammet (NA). På enheten finns vid tiden för granskningen 181 elever. Tolv elever studerar på det industritekniska programmet, sex elever i årskurs 2 och sex elever i årskurs 3. Inför läsåret 2013/2014 beslutade Lindesbergs kommun att inte ta in några elever till IN i årskurs 1.

Eleverna på IN läser de gymnasiegemensamma ämnena tillsammans med eleverna på el- och energiprogrammet. Yrkesämnena läser eleverna i vuxenutbildningens lokaler, Masugnen, under ledning av lärare som är anställda av vuxenutbildningen. Masugnen ligger cirka tre kilometer från Lindeskolan.

Bakgrund till projektet

Elever som har avbrutit sina studier har många gånger inte upplevt att de varit delaktiga i beslut om arbetssätt och arbetsformer i skolarbetet och det som förväntats göras i skolan har inte stämt överens med vad eleverna själva velat. Enligt forskningen blir elever mer studiemotiverade när de upplever att de själva kan vara delaktiga i att utforma undervisningen och dess innehåll. Självtändighet och ansvar för den enskilda eleven betonas i skollagen och i läroplanen. Forskningen visar även att eleverna upplever det som mer motiverande och mer meningsfullt med yrkesämnena då de själva kan identifiera sig som exempelvis en blivande kock eller mekaniker och att de får arbeta med något "som är på riktigt". Yrkesämnena kan också fungera som en ingång till motivation och självförtroende också för de gymnasiegemensamma ämnena. I arbetet med yrkesämnena kan eleverna också mer tydligt se behov av att få kunskaper i gymnasiegemensamma ämnen exempelvis för att kunna räkna ut måtten på något som ska tillverkas. Lärande underlättas om det integreras med det som ska läras, exempelvis att öva matematik genom att praktisera i autentiska situationer.

Lärarna har en central roll i att, medvetet eller omedvetet, påverka elevernas motivation och självbild. Det är inte ovanligt att elever på yrkesprogram har erfarenheter från stödundervisning i grundskolan. För elever som har tidigare negativa erfarenheter är det extra viktigt att inte försättas i situationer där de misslyckas igen. Istället gynnas elevernas självförtroende av att de får känna att de lyckas och få bekräftelse på sin progression. Därför är det viktigt med tydlig och löpande återkoppling.

Elever som avbryter sina gymnasiestudier uppger själva att de saknat motivation för skolan, att utbildningen upplevs som meningslös och att skolan inte gett det stöd eleverna har behov av. Elever på yrkesprogrammen har ofta relativt låga meritvärden från grundskolan, något som kan vara en indikation på att eleverna inte fått tillräckligt stöd eller motiverats i tillräcklig omfattning under tidigare studieår och att det därför i denna elevgrupp finns stödbehov, bristande motivation och negativa erfarenheter från tidigare studier. Skolverket har påtalat att stödsatser ofta sätts in för sent. Det konstateras att särskilt stöd främst ges i gymnasiegemensamma ämnen¹, men sällan i programgemensamma ämnen vilket också bekräftas av erfarenheter från Skolinspektionens sammanhållna tillsyn av utbildningsföretag.

¹ I Gy11 har begreppen gymnasiegemensamma ämnen och programgemensamma ämnen ersatt tidigare begreppen kärnämnen och karaktärsämnen.

Frågeställning

Möter undervisningen på yrkesprogrammen elevernas intressen, förväntningar och behov så att eleverna upplever undervisningen som meningsfull?

För att besvara den övergripande frågeställningen utgår Skolinspektionen från nedanstående underfrågor:

- Har eleverna inflytande över undervisningen och anpassas den därefter?
- Placeras kunskapsinnehållet i ett för eleverna meningsfullt sammanhang för att därigenom konkretisera lärandet?
- Får eleverna kontinuerlig återkoppling för att synliggöra lärande och progression och därmed stärka tilliten till den egna förmågan?
- Får elever i behov av särskilt stöd åtgärder som är anpassade så att eleven ges goda förutsättningar att slutföra utbildningen?

Resultat

Utifrån tidigare nämnda bedömningsområden har Skolinspektionen bedömt kvaliteten i undervisningen på yrkesprogram och identifierat tre prioriterade utvecklingsområden och ett väl fungerande inslag på skolan. Dessa beskrivs nedan.

Utvecklingsområden

- Elevernas inflytande behöver utvecklas. En förutsättning för det är att eleverna får kunskap om examens- och ämnesmål samt att rektorn utarbetar en fungerande planering för lärarnas arbete med elevinflytande.
- Samverkan mellan lärare i yrkesämnena och gymnasiegemensamma ämnen behöver utvecklas för att skapa meningsfulla sammanhang i elevernas lärande.
- Rutiner och strukturer för arbetet med särskilt stöd behöver förstärkas så att alla elever i behov av särskilt stöd ges goda förutsättningar att slutföra utbildningen.

Har eleverna inflytande över undervisningen och anpassas den därefter?

Skolan behöver klargöra utbildningens mål för eleverna för att ge dem ökade möjligheter att aktivt påverka undervisningen.

För att skapa förutsättningar för inflytande behöver eleverna ha kunskap om examensmål, ämnesmål, det centrala innehållet och kunskapskraven för ämnena och kurser. Det framgår av intervjuerna med elever och lärare att eleverna på det industritekniska programmet på Lindeskolan endast i vissa kurser får sådan information vilket innebär att de har begränsade möjligheter till ett reellt inflytande över planeringen och genomförandet av undervisningen. Exempelvis var det under årskurs 1 oklart för eleverna vika yrkeskurser de läste. Först när de fick sina betyg fick de kännedom om namnen på kurserna. Lärarna uppger att de mycket sällan anknyter till programmets examensmål.

De exempel på inflytande som elever, lärare och rektorn ger handlar om arbetsformer, former för redovisning eller tidpunkt för skriftliga prov. Undantaget är undervisningen på stödenheten "Öppna skolan" där granskningen visar att målen och elevernas inflytande utgör grunden för planeringen av undervisningen. Där kan eleverna främst få hjälp i engelska, matematik och svenska. För övriga gymnasiegemensamma ämnen samt yrkesämnena är det i första hand respektive lärare som ansvarar för att anpassa undervisningen och att ge eleverna det stöd de behöver för att klara kunskapskraven.

Eleverna säger, vid intervjuerna, att de inte efterfrågar mer inflytande. De uppger att lärarna lyssnar på deras åsikter men att; *"Lärarna vet bäst vad vi ska lära oss"*. I samtal framkommer dock att eleverna har flera idéer och synpunkter på sin utbildning som hittills inte tagits tillvara. Exempelvis önskemål om fler APL-veckor, förbättrad information mellan huvudskolan och Masugnen, där eleverna läser samtliga yrkesämnena, samt åtgärder i schemaläggningen så att inte undervisningstid i det individuella valet går bort när eleverna är ute på APL-veckor.

Eleverna får sällan möjlighet att utvärdera undervisningen tillsammans med sina lärare eller på annat sätt. Rektorn uppger att han inte har utarbetat någon rutin eller annan plan för utformningen av elevernas inflytande. Vid så kallade "programråd med elever", träffar rektorn elevrepresentanter för de program han ansvarar för. Detta programråd träffas några gånger varje termin. Enligt rektorn pågår också ett arbete med att ta fram ett gemensamt utvärderingsverktyg för hela skolan.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att elevernas möjligheter till inflytande behöver utvecklas. I detta ingår att elevernas medvetenhet om mål och kunskapskrav ökar. Rektorn behöver även se till att det finns en fungerande planering för hur arbetet med elevernas inflytande ska bedrivas.

Placeras kunskapsinnehållet i ett för eleverna meningsfullt sammanhang för att därigenom konkretisera lärandet?

Skolan behöver skapa en fungerande samverkan mellan lärarna på programmet samt med APL-platserna

Enligt läroplanen ska lärarna samverka med varandra för att nå utbildningens mål. Rektorn har, också enligt läroplanen, ett särskilt ansvar för att lärare i olika kurser samverkar så att eleverna får ett sammanhang i sina studier. Granskningen visar dock att det inte finns någon samverkan mellan lärarna i olika ämnen på det industritekniska programmet. Lärarna i gymnasiegemensamma ämnen anknyter inte i sin undervisning till yrkesämnena eller till examensmålen. Inte heller yrkeslärarna anknyter till examensmål eller gymnasiegemensamma ämnen i sin undervisning. Av elevintervjun framgår att eleverna uppfattar de gymnasiegemensamma ämnena som något som är skilt från deras yrkesutbildning, att dessa ämnen inte är meningsfulla eller relevanta för utbildningen på programmet. Eleverna säger dock att innehållet i de gymnasiegemensamma ämnena ändå är bra, *"för att man blir allmänbildad"*.

Av granskningen framkommer att eleverna ser arbetsförlagt lärande (APL) som ett tillfälle *"att känna på hur det är att vara på en arbetsplats"*. Det är tydligt att APL inte kopplas till undervisningen i varken yrkes- eller gymnasiegemensamma ämnen. Lärar-

na uppger att det inte finns någon planering av vad eleverna ska lära sig under de olika APL-veckorna, eleverna har inga särskilda uppgifter med sig från skolan och erfarenheterna från APL-veckorna följs heller inte upp när eleverna kommer tillbaka till skolan. I flertalet fall anknyter dock elevernas APL-platser till programmets inriktning, produkt- och maskinteknik.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att rektorn behöver se till att skapa forum där lärarna som undervisar på det industritekniska programmet har möjligheter till samverkan. Yrkeslärarna behöver också se till att lärandet på APL får en tydligare koppling till yrkesämnena.

Får elever i behov av särskilt stöd åtgärder som är anpassade så att eleven ges goda förutsättningar att slutföra utbildningen?

Skolan behöver se till att ha fungerande och väl kända rutiner för att säkerställa att alla elever får det stöd de behöver.

Granskningen visar att rektorn, lärarna och elevhälsans personal bedömer att kompetensen och tillgången till stöd motsvarar det stödbehov som finns hos eleverna. Granskningen visar dock på exempel där kännedom om elever som riskerar att inte nå betyget E, stannar hos mentorn i stället för att rapporteras till rektorn för utredning och beslut om åtgärder. Av intervjuer med elevhälsan och lärarna framkommer uppgifter som tyder på att rapporteringen till rektor om elever i behov av stöd ibland kommer för sent för att vidtagna åtgärder ska kunna få avsedd effekt. Elevhälsan ger också exempel på att elever slutat skolan med betyget F i många ämnen utan att eleverna haft åtgärdsprogram eller varit föremål för stödinsatser.

Eleverna hänvisas ofta att själva ta kontakt med stödenheten "Öppna skolan" när de har svårt att nå målen i ett ämne. Granskningen visar dock att eleverna upplever att de får bra hjälp när de väl får en kontakt med "Öppna skolan".

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att rutinerna och strukturerna för arbetet med stöd till elever som riskerar att inte nå målen behöver utvecklas och tydliggöras för all personal på skolan. Detta för att alla elever som behöver stöd i god tid kan få det stöd de behöver för att kunna slutföra sin utbildning med lägst betyg E i alla ämnen.

Syfte med projektet

Det övergripande syftet med Skolinspektionens kvalitetsgranskningar är att granska kvaliteten i skolväsendet och bidra till utveckling genom att lyfta fram viktiga utvecklingsområden.

Med hjälp av kvalitetsgranskningarna studerar Skolinspektionen olika delar av skolornas arbete mer ingående. Granskningarna utgår från läroplanens mål och riktlinjer och inriktas mot olika kvalitetsaspekter. Det kan till exempel gälla undervisningens innehåll och form i ett skolämne, arbetet med uppföljning och bedömning av elevernas kunskaper eller rektorernas roll som pedagogiska ledare.

I och med reformeringen av gymnasieskolan 2011 renodlades skillnaderna mellan yrkesprogram och högskoleförberedande program. Syftet med reformen var att bättre förbereda eleverna för kommande arbete eller vidare studier samt att öka genomströmningen i gymnasieskolan.

En bättre genomströmning i gymnasieskolan är en vinst både för individen och för samhället. Genomströmningen skiljer sig mellan olika program, där avbrotten överlag är vanligare på yrkesförberedande program än på studieförberedande program. Elever som avbryter sina gymnasiestudier uppger själva att de saknar motivation för skolan, att utbildningen upplevs som meningslös och att skolan inte gett det stöd eleverna har behov av.

Under hösten 2013 och våren 2014 granskar Skolinspektionen kvaliteten på undervisningen på gymnasieskolans yrkesprogram vid 64 skolor i landet.

Metod och material

Granskningen har avgränsats till en klass i årskurs 2 på det aktuella programmet och inriktningen. Granskningen har genomförts genom att inspektörerna inför besöket i skolan har tagit del av schema, klasslista och poängplan för den aktuella klassen samt protokoll från skolans lokala programråd. Rektor på det granskade programmet har också besvarat en verksamhetsredogörelse. Utöver detta har en enkät genomförts med elever vid det granskade programmets årskurs 2. I samband med besöket har inspektörerna tagit del av betygskatalog och individuella studieplaner i den aktuella klassen.

Vid besöket har undervisningen i ämnena CAD, datorstyrd produktion, historia, källsvets och naturkunskap observerats. Företrädare för elever och lärare har intervjuats samt rektorn, studie- och yrkesvägledare och den del av elevhälsan som är involverad i frågor om särskilt stöd. Rektorn har tagit del av och getts möjlighet att lämna synpunkter på sakuppgifter i rapporten.